

Alles met elkaar verwarren tot een nevelvlaag

De rijkste roman van de Spaanse schrijver Unamuno is na bijna een eeuw in het Nederlands vertaald. De tragische existentiële wanhoop die eruit spreekt, maakt nog steeds indruk.

In 1902 publiceerde Miguel de Unamuno (1864 - 1936) *Liefde en pedagogie*, zijn tweede roman. De critici moesten er weinig van hebben. Een solide plot ontbrak en de schrijver had niet de moeite genomen zijn personages, hun omstandigheden en hun omgeving te beschrijven. Bovendien deed hij nauwelijks aan psychologische duiding en had hij een merkwaardig hoofdstuk toegevoegd waarin hij de beginselen van de cocotologie uiteenzette, de tak van wetenschap die de vogeltjes van vouwpapier bestudeert.

Unamuno sloeg terug. Is wat ik schrijf geen echte *novela* (roman)? Mij best, dan noem ik mijn romans voortaan *nivolias*. Het woord, een verzinsel van de schrijver, is samengesteld uit de woorden *novela* en *niebla* (nevel). In

zijn volgende roman *Nevel* (1914) legt Unamuno uit dat het romans betreft die zonder vooropgezet plan worden geschreven. Het verhaal krijgt gestalte zoals het leven zelf: je weet niet wat er komt. Kenmerkend is ook de hoofdrol voor de dialoog, waarin de personages zich meer laten kennen als belichamingen van ideeën dan als personages van vlees en bloed.

Met deze eigenzinnige opvattingen trok Unamuno de Spaanse roman weg van het negentiende-eeuwse realisme en voerde hij het genre de twintigste eeuw in. Zijn oneerbiedige houding ten aanzien van de toenmalige literatuur-opvattingen ging zelfs zo ver dat hij bijna een eeuw later zou worden omarmd als postmodernist *avant la lettre*. Die reputatie heeft hij onder meer te dan-

ken aan de 'onmogelijke' ontmoeting van hoofdpersoon Augusto Pérez en schrijver Unamuno die plaatsvindt tegen het einde van *Nevel*. Deze kunstgreep zou grote bekendheid krijgen dankzij Pirandello's toneelstuk *Zes personages op zoek naar een schrijver*, maar dat dateert wel van zeven jaar later.

Aan de oppervlakte is *Nevel* het verhaal van Augusto Pérez, een nogal onbenullig maar niet onbemiddeld moederskindje dat na de dood van zijn moeder verliefd wordt op een mooie, pittige pianolerares. Hij doet zijn best, maar de vrouw beschaamt Augusto's vertrouwen op vernederende wijze. Kort daarna overlijdt de arme ziel.

Rond deze flinterdunne plot weeft Unamuno een web aan vragen over onze identiteit en ons bestaan. Wie zijn wij? Wat is het leven? En ook: hoe te leven? De antwoorden op deze vragen schieten alle kanten op. Neem alleen al de dood van Augusto Pérez. Pleegde hij zelfmoord en beschikte hij dus over een vrije wil? Of werd hij vermoord door de schrijver en was hij derhalve de

speelbal van diens wil? Het is een vraag die, net als vele andere, geen ondubbelzinnig of definitief antwoord krijgt.

Unamuno's ongrijpbaarheid is ook die van zijn alter ego Victor Goti, die in *Nevel* uitlegt waar het in het leven om gaat: 'Vooral verwarren, alles met elkaar verwarren. De slaap verwarren

---

Het verhaal krijgt gestalte zoals het leven zelf

---

met het waken, de schijn met de werkelijkheid, het echte met het onechte; dat allemaal door elkaar halen tot één enkele nevelvlaag.'

Vrijblijvend is Unamuno's ontregeling nergens. Er klinkt in zijn werk een diep verlangen door naar filosofisch, religieus en moreel houvast dat haaks staat op de (on)mogelijkheden van het

mentale bouw pakket waarmee de schrijver en zijn personages het moeten doen in hun fervente pogingen om het leven te ordenen, te begrijpen en gestalte te geven.

De tragische existentiële wanhoop die het gevolg is van deze onoverbrugbare tegenstelling maakt een eeuw later nog steeds indruk. Het is daarom mooi dat Unamuno's belangrijkste romans nu dankzij uitgeverij Menken Kasander & Wigman en vertaler Bart Peperkamp toegankelijk worden gemaakt voor de Nederlandse lezer. Na *Liefde en pedagogiek* (ook niet eerder in het Nederlands verschenen) en *Nevel* (Unamuno's rijkste roman) zullen binnenkort ook *Tante Tula* en *Abel Sánchez* verschijnen, voorzien van toegewijde nawoorden van de vertaler.

Maarten Steenmeijer

★★★★☆

Miguel de Unamuno: Nevel.

Vertaling en nawoord: Bart Peperkamp, Menken, Kasander & Wigman; 276 pagina's; € 22,50; ISBN 9789074622684.